

סעודה גדולה לבני הפרזים שמבקרים את הוריהם שבכרכים ביום ט"ו שחל בערב שבת

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

ליל שבת קדש פרשת תצוה - זכור תשע"ח

בב' ימים י"ד וט"ו, עיי"ש, מ"מ אין זה מתיר לקבוע סעודה גדולה בערב שבת למי שלא מחוייב בה בערב שבת^א.

השתתפות הפרזים אצל הוריהם כאשר הדבר מוסיף בשמחתם של ההורים

ג. והנה יש לעיין מה הדין בגוונא שאביו ואמו יושבים בדד וכל בניהם ובנותיהם הם מבני הפרזים, ונפשם עגומה עליהם לאכול סעודת פורים ביחיד האם מותר לבנים ולחתנים להצטרף עמם לסעודה כדי לשמחם, ונהי שלגביהם אין זו סעודת פורים, מ"מ שמא נאמר שכיון שהם מקיימים בסעודה זו מצוה בכך שהם משמחים את הוריהם, ובפרט שצורת הסעודה בפורים בכל מקום היא בריבוי אינשי ובני משפחה, ועיין פרש"י עה"פ "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה" וכו', וד"ל מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד וכך קיבלו עמהם שימי הפורים לא יעברו. א"כ אפשר שיהיה שרי להם לאכול סעודה גדולה לצורך זה.

גדר איסור עשיית סעודה גדולה בערב שבת

ד. לשון הפוסקים וכפי שכתב השו"ע אסור לקבוע סעודה, ויש לברר מה גדרו ועניינו של איסור זה, ונראה שאף שלשון הפוסקים היא "אסור" מ"מ אין גדרו כשאר איסורי דרבנן כדוגמת טלטול מוקצה, והיינו שגדר הדברים הוא שמפני כבוד השבת אסרו חכמים לאכול סעודה גדולה בערב שבת, שנמצא מזלזל בכבוד השבת שמגיע לשבת כשהוא שבע בלא תאוה, או שמזלזל בכבוד השבת בזה שקובע סעודה בימות החול כדוגמת שבת, אבל בגוונא שצורת הדבר היא שאינו פוגע בשבת, וכגון שעוסק בסעודת מצוה הרי שאז אין אנו רואים אותו כמי שקובע את עצמו לעשות מעשה המזלזל בשבת, אלא אדרבה הוא עוסק כעת בקיום מצוה. ותנאי אמרו בדבר שתהיה זו סעודת מצוה שזמנה הוא בערב שבת, דאם זמנה הוא ביום אחר והוא החליט לקובעה בערב שבת נמצא שהוא מזלזל בכבוד השבת, והיינו שאין סיבת ההיתר מפני שהוא עוסק בקיום מצוה, והעסק במצוה מתיר את קיום הסעודה הגדולה, אלא כיון שסעודה זו זמנה בערב שבת אזי יש הסבר למעשהו אמאי קובע אז סעודה ואין זה נראה כמי שבא לפגום בכבוד השבת.

והנה אם איסור הסעודה בערב שבת היה כעין גדר מוקצה, לא היה מהני לן לעשות סעודת גדולה אף כאשר היא סעודת מצוה [ורצונו לקיים את הסעודה בזמנה], שהרי זה פשוט שאם חלה סעודת מצוה בשבת ואי אפשר לקיים את הסעודה מבלי

מקור הדין של איסור עשיית סעודה גדולה בערב שבת

א. כתב השו"ע סי' רמ"ט ס"ב אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בה בימות החול, ואפילו היא סעודת אירוסין מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, וכל היום בכלל האיסור. ומוסיף הרמ"א שסעודת שזמנה ערב שבת כגון ברית מילה ופדיון הבן מותר, כן נ"ל וכן המנהג פשוט.

מקור הדין הוא בגמ' בגיטין דף ל"ח ע"ב דאיתא התם דשתי משפחות היו בירושלים אחת קבעא סעודתא בשבתא ואחת קבעא סעודתא בערב שבת, ושתיהן נעקרו. ופרש"י דאיכא בהא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה.

ונחלקו הראשונים בטעם האיסור, יש שכתבו שהטעם כדי שיאכל את סעודת השבת לתאבון, ויש שכתבו שהחשש שלא יהיה פנוי להכין את סעודת השבת, ויש שכתבו שהטעם הוא מפני זלזול בכבוד השבת שעושה סעודה בחול כמו שרגילים לעשות בשבת,

השתתפות בני הפרזים בסעודת בני הכרכים אינה נחשבת לסעודת מצוה

ב. ולפי זה בגוונא שסעודת פורים חלה בכרכים בערב שבת אין היתר לבני הפרזים לבקר את קרוביהם אשר בכרך ולסעוד עמם את סעודת הפורים, שהרי זו סעודה גדולה במאכל ובמשתה שאינו רגיל בה שאסור לקובעה בערב שבת, וכיון שלגבי הפרזים אין זו סעודת פורים, נמצאו אוכלים סעודה גדולה בערב שבת.

ועיין בספר חוט שני הלכות פורים פרק י"א שכתב, שמסתברא דאין בן י"ד יכול לקבוע סעודה גדולה בערב שבת אצל הוריו, כיון שבשבילו אין זו סעודת מצוה, ולכן יוכל לשהות עימם ולאכול אך לא סעודה גדולה. ולא דמי לסעודת ברית מילה שחלה בערב שבת שמותר לכל המשתתפים בסעודה לאכול שם אף שאין לו שייכות לברית, דהתם הסעודה היא לכבוד המצוה, וכל המשתתפים בה הם אוכלים לכבוד סעודת המצוה, משא"כ בפורים החיוב הוא אקרקפתא דגברא ומי שחייב במצוה חייב ומי שלא חייב לא חייב. ואף למש"כ במ"ב בשם השל"ה שיקבץ אנשי ביתו וחביריו דאי אפשר לשמוח כראוי ביחיד, וכן כתב שם הרמ"א וחייב במשתה ושמחה קצת

^א וכן מטיח בשם הגרי"ל שטינמן זצ"ל שנקט לאיסור, והגר"ח קניבסקי שליט"א הורה להיתר.

גדולה בידו לבא ולסעוד עמו אף סעודה גדולה [אם לפי העניין נצרכת ההשתתפות להיות באופן של סעודה גדולה], דכיון שכל מטרתו ועניינו היא לשמח את חברו שלא ישב בדד וידום עליו, וזו סעודה שזמנה קבוע בערב שבת, והרגילות בכל אתר ואתר שסעודה זו נעשית בשמחה יתירה, הרי שאין אנו רואים אותו כמזלזל בכבוד השבת, אלא הוא עסוק בקיום מצוה שזמנה היום ודמייא לשורש ההיתר של כל סעודת מצוה שהותרה בערב שבת.

אכילה באופן שרגיל לכל בכל השנה

ז. מבואר בפוסקים שאכילה שרגיל בה בכל ימות השנה אף שאוכל בה פת מותרת מן הדין בערב שבת, וכאמור אם לפי העניין אין הסועדים מקיימים מצות כיבוד אב ואם או מצות גמילות חסדים בכך שמשמחים לבבות נשברים, אין להם היתר לאכול סעודה גדולה וכתב בספר חוט שני הנ"ל שיאכלו רק סעודה דרגילים בה בימות החול ושרי להו אף לאכול פת.

[ויש לעיין אמאי מהר"ש מלובלין, המובא במג"א סי' רמ"ט ס"ק ד', נמנע מלהשתתף בסעודת ברית מילה שחלה בער"ש אף שהיה סנדק, ואמאי לא השתתף בסעודה באופן שיאכל כדרך שאוכל בחול, ואפשר שס"ל שבגוונא שהיא סעודה גדולה אין להיות חלק מהסעודה אף אם הוא לעצמו אוכל באופן המותר, ובפרט לפי הטעם המובא בפמ"ג שהאיסור בסעודה גדולה הוא הזלזול בשבת שמחשיב את ימות החול כמו שבת, יתכן שכל שהוא משתתף בכזאת סעודה כבר החשיב את ימות החול ועשאן כשבת וצ"ע].

השתתפות בסעודה גדולה באופן שנמנע מאכילת

פת

ח. עוד יש לעיין האם שרי להשתתף בכל הסעודה באכילה מרובה ושתיית יין אך להימנע מאכילת פת². ושורש הנידון הוא בדברי הבה"ל סי' תמ"ד שכתב לבאר אמאי שרי לאכול סעודת אירוסין בערב פסח, ואחד הטעמים שכתב שם הוא כיון שאין בסעודה זו פת רק משתה [היות ונאכלת סמוך לזמן איסור חמץ] לכן אין בה איסור.

ויש לברר מה הדין בזמננו כאשר הרגילות אצל הרבה אינשי שהשוכע בסעודה אינו בא להם על ידי פת וכל שאכלו סעודה גמורה בלי פת הם שבעים בה לגמרי [וזאת בשונה מדורות קודמים שעיקר שביעתם היתה מהפת דוקא], ואם הוסיפו ושתו יין ואכלו כמה מנות באופן שאינו רגיל גביהם בשאר ימות החול, הרי היא גביהם כסעודה גדולה, [ופעמים שאף בסעודה גדולה הם נמנעים מאכילת פת], האם גם בכה"ג הדבר מותר, או דילמא כיון שכל סיבת האיסור לאכול סעודה גדולה בער"ש היא שלא יכנס לשבת כשהוא שבע, הכא שאכל יותר מכדי שובעו ושתה יין יותר מכדי הרגלו, מי יימר דשרי, דזיל בתר טעמא, וצ"ע.

לטלטל מוקצה, יש אסור גמור לעשות כן ואף שעל ידי זה תתבטל כל הסעודה. דאין סעודת מצוה אפילו בזמנה מתירה לעבור על איסור מוקצה או איסור דרבנן אחר. ואמאי גבי איסור עשיית סעודה גדולה בערב שבת שרינן במקום סעודת מצוה שזמנה היום. ולפי הנ"ל א"ש דאין גדר האיסור ככל איסור דרבנן אלא עניינו הוא שאסור לעשות סעודה גדולה כאשר צורתה היא זלזול ופגיעה בכבוד השבת, אבל כאשר יש צורך מצוה לעשות סעודה זו אין אנו רואים את הסועדים בסעודה זו כמי שבאו לזלזל בכבוד השבת.

ומה"ט נראה שלהלכה² לא הגבילו הפוסקים את מספר המשתתפים בסעודה זו, ולא אמרו בזה את הגדרים של סעודת מצוה בתשעת הימים שמזמנים רק עשרה קרובים וכו'. והיינו דהתם איכא איסורא לאכול בשר ולשתות יין והתירו רק לצורך סעודת מצוה, והגדר בזה הוא כעין דחוויה, וממילא כל שיש עשרה שכבר מתקיימת על ידם הסעודה אין היתר לאחרים, אבל בנידון ד' אינו כן, וכל שבא להיות שותף בשמחה של מצוה שזמנה היום אין הוא מזלזל בכבוד השבת ושרי להשתתף בסעודה.

מי נחשב שבא לשמח את הוריו

ה. והנה זה פשוט שאם מטרת הבנים בסעודה היא לשמח את עצמם ולא את הוריהם או בגוונא שאנן סהדי שסגי להורים שבניהם יהיו עמם במחיצתם אף שאינם סועדים עמם את כל הסעודה, אזי אין הסעודה נחשבת למצוה עבורם, אבל בגוונא שכל צורת הסעודה משתנה כאשר האורחים אינם חלק מכל הסעודה, ומורגש הדבר שהם כזרים ואין השמחה שלימה, וכפי שפעמים רבות ניכר שמי שכבר שמח והתבשם ביום י"ד בהיותו פרוז קשה לו שוב לשמוח ביום ט"ו והדרך היחידה לכך היא כאשר הוא אוכל ושותה עם המסובין האחרים בני ט"ו ואז הוא תוך כדי אכילתו הוא מתבשם עמהם. יש לומר דכיון שהבנים והחתנים מקיימים כעת מצוה בסעודה זו, ואף שאין זו סעודת פורים, ואינה "סעודת מצוה" עבורם, מ"מ היא "סעודה שיש בה מצוה", וכל כהאי אופן אנו רואים את הסועדים כמי שבאו לזלזל בכבוד השבת, אלא אדרבה הם עסוקים כעת בקיום מצוה על ידי ההשתתפות והאכילה בסעודה. [ואם כנים הדברים, יתכן שלא צריכים לשקול בפלס דק את התועלת של האכילה של כל אחד ואחד מהמשתתפים, אלא אם לפי צורת הדבר ניכר שהוא יגרום שמחה לתרה להוריו או לחמיו, וריבוי המשתתפים יגרום להגדלת השמחה, הרי שכל אחד ואחד עוסק כעת במצוה ואינו בא לזלזל בכבוד השבת].

ו. ומה"ט נראה שגם מי שאינו בן משפחה או חתן, אלא אדם זר בן י"ד שמכיר באדם בודד שיושב ואוכל את סעודת הפורים ביום ט"ו שחל בערב שבת כשהוא לבדו, מותר ומצוה

² עוד יש לעיין בכל זה באופן שאחרים אוכלים סעודה גדולה בהיתר, האם מותר לאחר שאין לו היתר להשתתף אתם בסעודה הגדולה אבל הוא ימנע את עצמו מלאכול עמהם את כל הסעודה אלא ימעט

² אף שמצינו במג"א שמהר"ש מלובלין לא אכל בסעודה ברית שחלה בערב שבת אף שהיה סנדק, מ"מ כתב מג"א שהשל"ה לא הסכים עמו. ואף שהגר"ז כתב שאם יש עשרה אנשים אין היתר להוסיף אחרים, המשנ"ב סתם והתיר בכל גווני.